

«Koj, Kvintus,» je bil Publius pripravljen in odšel v svoj kubikul in Furiju ni bilo treba kdove kajkrat obiti viridijarija, da se je vrnil.

Ko sta prišla na Forum, kjer je bilo še vedno živahno vrvenje, so tu in tam znanci pozdravljali Furija in tudi Publijevi znanci so veseli vzklikali tovarišu, ki so ga zadnje čase zaman iskali, da bi jim zaupal kake prikrite tajnosti iz življenja častilcev Duha zemlje, meneč, da je bil kdaj zraven. Množica je postala pozorna in med vzkliki spremljala oba prav do konzulovega dvorca...

(Konec prihodnjič.)

Anton Ocvirk: Ptice v mesečini

Nocoj so naše duše kot srebrne
ptice v mesečini.

Blesketi belih perutnic
si odzdravljajo v globinah spečih jezer.
Vsa pesem viharnih noči ob bregovih —
molči.

Le ptice srebrovite se nad vodami
nosijo, v lokih mogočnih trosijo
srebro po srebrnini.

Nad gladinami jezer ptic trepet v tišini.

KNJIŽEVNA POROČILA

Srečko Kosovel: Pesmi. 1927. Ljubljana. 94 str. Cena broš. 20, vez. 27 Din.

Trojica prijateljev rajnkega Srečka Kosovela je izročila slovenski javnosti droben zvezek lirike pokojnega poeta in ga opremila s tole poslanico: «Brez estetiziranja in brez razlage, le njegovo ,lepo, dobro in težko besedo' pošiljamo nepotvorjeno v svet, ki naj jo sprejme prav tako, kakršna je prekipela kelih njegove duše. Z ljubeznijo, in ne brez žrtev, smo se oprijeli posla, ki nam nalaga odgovornost zgodovini in javnosti. Iz njegove obširne zapuščine, ki glasno pripoveduje, kako resno je pojmoval pesnik svoje poslanstvo, smo zbrali gradivo za knjigo tako, da ga bo prikazala od vseh strani in da bo dostopna vsem slojem našega naroda.»

Zbirko je uredil Alfonz Gspan. Porazdelil jo je v štiri oddelke, ki jim je dodal še Epilog treh pesmi. Namen urednikov, pokazati pesnika od vseh strani in ga napraviti dostopnega vsem slojem naroda, bi bil gotovo pravilen pri dozorelem poetu, kočljiv pa lahko postane pri doraščajočem pesniku, v katerem se pogosto le preveč še mešajo najraznovrstnejši elementi in vplivi. Tako tudi v tej knjigi, ki je v taki obliki Srečko Kosovel najbrže ne bi bil odobril. (A danes se razne zbirke sploh prepogosto urejajo manj po umetniškem principu, kot po nekih napačnih programih, najčešče po literarno-

historičnih vidikih, celó zbirke za mladino; prim. Erjavčeve «Starejše pesnice in pisateljice»!) Ko bi Gspan zbiral in izbiral predvsem vse tisto, kar je umetniško pomembnega, čuvstveno, miselno in izrazno svojskega, kar je najpristnejše Kosovelovega, bi zbirka umetniško znatno pridobila. Izpale bi nekatere pesmi, ki se jim pozna očiten Bezručev vpliv, pogrešali bi marsikak konstruktivističen poizkus, vse to, kar je bilo tujega bistvu Kosovelovemu. A pokazal bi se nam zato res ves on: kako ljubeče motri golo, razpaljeno kraško skalovje svoje domovine, kako zamišljen in melanholičen gleda váse, koplje váse globlje in vedno globlje, iščoč poti do zadnje svoje iskrenosti in preprostosti, v brezupni borbi s težko vnanjostjo in s tem strašnim časom, ki mu je bilo usojeno za nekaj hipov živeti v njem; v borbi, v kateri more biti edina zmaga — smrt. Tako govori meni Srečka Kosovela «lepa, dobra in težka beseda». —

O Srečku Kosovelu smo v tem listu že govorili o priliki njegove smrti. Te zbrane «Pesmi» nam po svojih najboljših samó potrjujejo, da smo Slovenci izgubili ž njim resničnega pesnika, mladostno-lepega duha, čistega in neoskrunjenega v teh nelepah časih, pevca otožne in resignirane melodije, ki je moral utihniti, ko je komaj pričel peti, kakor pravi sam v svoji programatični «Baladi»:

Bratje, ne morem vam pesmi končati,
smrt že prihaja, že je pred vrati...

Smrt, izražena sprva slutnjema, a pozneje čimdalje bolj z neko veliko in neizprosno gotovostjo, hrepenenje po breztelesnosti, otožnost in melanholija, ki ji «roža dehtí kot vzdih», utrujenost in resignacija — to je razlito preko teh mladih pesniških samoizpovedi. V njih nam je pesnik najbližji in najmilejši. Močne, zdrave, pozitivne volje do življenja v tem pesniku skoro ni. Še njegovo zdravje je polno toge in melanholije («Kraška jesen»). Tudi njegova dvajsetletna ljubezen ni vesela; v begu, v breztelesnosti je nje slast:

Ljubica, pozabiva,	tja brez teles pohitiva,
da nama dušo pokriva	kjer se ljubezen izliva
trudno telo,	v sinje nebo.

Njegov Kras, pokrit s trnjem in redkim brinovim grmovjem, je poln bridkosti in grenkobe, ki jo je duša poetova razlila preko «belih puščav»:

Slavček med trnjem	Trnje zori
se je zganil	sredi belih puščav.
in zapel;	Kot kaplje krvi
bel cvet divje trte	dozoreva mu plod,
je zakrvavel...	na belem groblju

kraških planjav —
tam bo moj kot.

Odkod ta poetova bridkost in tuga, njegova žalostna in otožna melodija? To ni notranja šibkost, nezrela, afektirana sentimentalnost, blazirana poza dvajsetletnika, ki si samodopadljivo nadeva melanholično krinko — to je globoka, usodna notranja resničnost, neizprosna gotovost smrti.

Kakor v vsakem globljem, človeško pomembnejšem duhu, je tudi v Kosovelu globoko tlel močan etičen in socijalen čut, ki ga je v svojih pesmih in v svojem delu pogosto naznačil, dasi ga umetniško ni mogel še izraziti v adekvatni obliki. Ta etični socijalni čut mu je, sodobniku in sokrivcu velikega bratomornega zločina svetovne vojne, veleval, da je samo smrt

odkup za krivdo. Kolektivno smrt sodobnega človeštva je z markantnimi besedami naznačil v svojem konceptu «Ekstaza smrti», z individualno krivdo in smrtjo pa se peča značilen «Obraz vesti»; prav tako značilna je za mladega Kosovela pesem «Opolnoči», ki se konča z litanijskim verzom:

Smrt,
usmili se nas!

Tako je po moji sodbi Srečko Kosovel najčistejši slovenski pesnik smrti.

Ni moj namen, raziskovati tuje vplive in elemente v Kosovelovi poeziji. Po svoji nežnosti, skromni in preprosti iskrenosti, slikanju intimnih razpoloženj, domačnosti ter notranji čustveni ubranosti je morda najbolj soroden Aleksandrovu. Kadar je najožje s samim seboj, tedaj je pesnik tudi najbolj samosvoj. Značilna za umetniško-artistično rast Kosovelovo je pesem «Bori», ki je v izrazu tudi še brezručavska, a se že močno prepleta z elementi lastnega in svojskega. Najboljše Kosovelove pesmi so intimni pogovori s samim seboj in z rodno zemljo. V njih je brezobzirno neiskan in neposreden; v teh je mladi poet dozorel daleč preko svojih dvajsetih let.

Kot resničnega lirika ga odlikuje tudi to, da ni sledil raznim problematičnim povojnim literarnim modam in šolam. Ni se pridružil bombastikom psevdobiblične retoričnosti, ni se zamikal v artistično-medlo, brezkrvno in breztelesno metafizičnost Rilkejevih epigonov, tudi ni izdeloval programatičnih verzov. Sam s seboj je ostal zvest sebi in svoji zemlji, njeni pesmi in klicu svojega srca.

Na smrtni postelji si je napisal epitaf. Ta epitaf je hkratu oporoča vsem njegovim mladim drugovom in prijateljem. Ta epitaf slove:

«Eno je vroče: žeja Pravice in Odrešitve.
Eno je sveto: Preprosto in Pristno.»

On sam je bil v svoji najlepši in najtežji besedi — preprost in pristen.

Fran Albrecht.

Rožice sv. Frančiška. Poslovenil in uvod napisal Alojzij Res. V Gorici, 1927. XII + 176.

Najbolj priljubljen svetnik v katoličanstvu je brez dvoma sv. Frančišek (1182—1226), sin bogatega suknarja Bernardona, ki je na trgovskih potovanjih po Provenci često s sabo jemal svojega Janezka. Ta se je tolikanj navdušil za francoščino, da je najrajši v tem jeziku izražal vsako močno radost ali globoko čustvo: odtod njegov vzdevek Francesco, t. j. Francoz. Za učenje ni kazal posebnega veselja, pač pa je sanjaril o viteštvu, o daljnih pohodih, išoč č dame, ki bi jo služil. Zajet v bojih med Assisijem in Perugia je presedel leto dni v zaporu. Potlej hudo zbolí. Čim okreva, hoče v Apulijo na boj zoper Nemce. Ali naveličal se je mladeniške vihravosti, zagnusila se mu je dotedanja razposajenost in za nevesto si je izvolil Siroščino. Jame se družiti z ubožci in razcapan beračiti zanje. Gobavcem poljublja nabrekle roke ter oglodana obličja. Izkupiček za očetovo blago pokloni kapelici in prebije med premišljanjem štiri tedne v odljudnem duplu. Doma kriči vsa vas nanj: Prismoda! Oče ga pretepa, zapre v temnico, spodí. Poslej se vrši večina njegovega dela in nedela v samoti, v evangeljskem siromaštvu. O tej dobi govore Celano, pričujoči «Fioretti», Legenda o treh tovariših, Zrcalo popolnosti, «serafski doktor» Bonaventura in dr. Iz ponižnosti se Frančišek nazivlje «Gospodovo rastlinico» ali «nevredno človeče», brata Leona imenuje božjo ovčico. Nežna govornica odseva občutja, ki prešinjajo treji red, ustanovo assi-